

Lokal leseplan Grimstad ungdomsskole (GUS)

Denne planen skal være en oversikt over:

- Implementering av kommunal leseplan på skolen
- Skolesatsing på lesing
- Organisering av leseopplæringen ved skolen

Planen bygger på Leseplanen for Grimstadskolen og kompetansemål i LK20. Leseplanen bygger på Utdanningsdirektoratets fire komponenter til god leseopplæring:

- Å utvikle gode språklige ferdigheter
- Å utvikle gode kodingsferdigheter
- Å utvikle strategiske lesere
- Å utvikle motiverte og engasjerte lesere

Når	Fag/trinn	Aktivitet	Ansvar	Ressursbruk	Oppfølging
Før oppstart og på oppstart høst	Alle trinn, foreldremøter	Informere om satsning på lesing på foreldremøter (<i>se tillegg 1</i>)	Ledelsen og kontaktlærere, skolebibliotekar	Skolebibliotekar deltar på fellesdelen av foreldremøtene	Kontaktlærere følger opp i utviklingssamtaler
Hele året	Alle trinn	GUS leser: 5 min lesing på skolen hver dag (tid tas	Trinnmøtene setter opp på timeplan, lærere	Skolebibliotekar presenterer litteratur og	Logg/bokplakater/ bokpresentasjoner klasse/bibliotek/ka

		fra: no/saf/en/mat/nat)	gjennomfører og leser selv sammen med elevene	veileder elevene ved utlån	ntine, hvert trinn har ansvar for en måned? (se tillegg 4)
Hele året	Alle trinn	15 min lesing hjemme hver dag	Trinnet gjør avtale på trinnmøter om gjennomføring	Forslag: en egen kolonne i arbeidsplanen som handler om lesing og hvem som har ansvar	Må følges jevnlig opp (se tillegg 4)
Aug/sept	Alle trinn	Læringsstrategier (se tillegg 2)	Faglærere i orienteringsfag og basisfag	Faglærere kartlegger hva elevene kan fra før, og underviser	En test i læringsstrategier på Its?
Sept	Alle trinn	Hvordan lese en fagtekst (se tillegg 2)	Faglærere no, en, krle, saf, nat	Faglærere bruker tid i fagtimer til undervisningen	Oppfølging i fagtimene, tverrfaglig test?
Aug/sept	No 8.-10.	Carlsten-test Ordkjedetest	Norsklærere på trinnet	Faglærer skårer og registrerer, melder videre	Faglærer fører resultater inn i Conexus, spes.ped. -koordinator får beskjed om elever i faresonen
	8.- 9.	Nasjonale prøver	Ledelsen (sette av tid, skaffe oversiktene) pluss lærere på trinnet (gå gjennom resultatet)	Fellestid trinnmøter, ledelse og faglærere	Følge opp resultater på trinnmøter Elever som skårer på nivå 1 meldes til spes.ped-

					koordinator for videre oppfølging
Høst	Alle?	Lesekurs i etterkant av Carlsten/ordkjede/nasj. prøver	Ledelsen må legge til rette for at lærere får kompetanse i å holde lesekurs.	En eller flere lærere har ansvar for å holde lesekurs (på hvert trinn)	Måle økning lesehastighet i etterkant av kurset
Okt/nov	9. – 10.trinn	Bokprat på folkebiblioteket	Skolebibliotekar organiserer, faglærere følger	Skolebibliotekar, faglærere (følger i egen norsktime)	Kort evaluering på Forms i etterkant (produsert av skolebiblioteket)
Høst (etter Carlsten + ordkjede)	Alle trinn	Utviklingssamtaler	Kontaktlærer	Kontaktlærer i utviklingssamtalen	Informasjon om elevenes lesenivå til foreldre
Uke 9-12 og 14-17	No 8	Leseprojekt i samarbeid med folkebiblioteket	Norsklærere og bibliotekar (organisering)	Norsklærere samler inn info om bokønsker og nivå, skolebibliotekar følger opp med folkebiblioteket	Bokpresentasjon/bokplakat/boktrailer som henges opp på biblioteket/vises i kantina
Ca. Uke 17	8.-9.	Forfatterbesøk	Skolebibliotekar og kulturell skolesekk-ansvarlig + faglærer no	Hvert trinn en time i auditoriet + forberedelse i klassene	Forberede og følge opp forfatterbesøk i klassene
23.04	Alle	Verdens bokdag	Skolebibliotekar	Aktivitet i tilknytning til skolebiblioteket	Evaluering knyttet til aktiviteten

Gjennom skoleåret	Alle trinn	Hvert år gjennomgås og repeteres kildebruk og kildehenvisninger jfr. digitale ferdigheter (se tillegg 3)	Samfunnsfaglærere, norsklærere og skolebibliotekar	Skolebiblioteket kan bidra med undervisningsopplegg/undervisning	Its-tester i kildebruk/henvisninger i APA 6th-systemet
-------------------	------------	--	--	--	--

Oversikt over nåværende leseprosjekt GUS

Når	Fag/trinn	Aktivitet	Ansvar	Ressursbruk	Evaluering
Høst	8. trinn norsk	TXT	Norsklærere	Skolebibliotekar bestiller inn TXT etter behov	Utdrag som utgangspunkt til skriveoppgaver
Vår	8.trinn engelsk	Lese <i>Matilda</i>	engelsklærere	Skolebibliotekar organiserer utlån	Muntlig/skriftlig produkt
Vår	9. trinn norsk	Fordypningsoppgave bildebøker	Norsklærere	Skolebibliotekar organiserer utlån i samarbeid med norsklærere	Muntlig/skriftlig produkt
Vår	9.trinn engelsk	Lese <i>Huckleberry Finn</i>	Engelsklærere	Skolebibliotekar organiserer utlån	Muntlig/skriftlig produkt
Høst	10. Trinn norsk	Litterær fordypningsoppgave, sammenligning av bok/film, bøker etc.	Norsklærere	Skolebibliotek for utlån av bøker til fordypningsoppgave	Muntlig produkt

Vår	10. Trinn (lesekvarter + norsk)	Lese nynorsk bok, skrive leselogg, fagsamtale	Lærere som har lesekvarter og norsklærere	Skolebibliotek har bokpresentasjon og låner ut klassesett	Muntlig/skriftlig produkt
vår	10.trinn engelsk	Lese selvvalgt bok fra tilgjengelige klassesett	Engelsklærere	Skolebibliotekar presenterer bøkene på biblioteket	Muntlig/skriftlig produkt

Tillegg til planen:

1. Samarbeid om lesing hjem-skole

På foreldremøter skal skolen (evt. skolebibliotekar) informere om:

- Om lesesatsingen på skolen (15 min hver dag + 15 min hjemme)
- Hvordan det arbeides med den videre leseopplæringa, og gi ny kunnskap om lesing.
- Hvordan foreldre kan støtte lesingen –før, underveis og etter.
- Vise til hvilke lese- og læringsstrategier som brukes slik at foreldre kan støtte og motivere elevene i å bruke dem.

Lærer

- Informerer om elevens leseutvikling i utviklingssamtalen.
- Gir elevene tilpasset leselekse hver dag.

Foreldre/foresatte:

- Følger opp skolens leseprosjekter
- Følger med på skolens informasjon gjennom ukeplaner og læringsplaner.
- Legger til rette for lesing i hjemmet og oppmuntrer ungdommene til å bruke biblioteket, lese aviser, blader, tidsskrifter og på nettet

2. Læringsstrategier

Hva er viktig i hvert fag:

- Lære strategier for problemløsning i faget
- Lære begreper
- Lære å lese og forstå fagtekst spesifikk for faget

Kan bruke digitale begrepsverktøy som for eksempel Quizlet til introduksjon av nye begrep, for eksempel som lekser. Ha begrepsinnlæring som fokus ved oppstart av nytt tema.

3. Kildebruk og søk

GUS bruker APA 7th som felles standard, det letter overgangen til videregående, som også bruker APA (www.kildekompasset.no)

4. Forslag til oppfølging av lesing på GUS:

(Ref Spangereid skole, Lindesnes)

- Leselogg mellom norsklærer og elev
- En fagsamtale i halvåret i norskfaget med utgangspunkt i selvvalgt lesebok? Kan også gjøres digitalt, eller som presentasjon. Kan også gjøres skriftlig som bokmelding, for eksempel
- Bokplakater som henges opp på biblioteket
- Boktrailer som vises for klassen/trinnet (prosjektor i kantina)
- Elever presenterer bøker for hverandre på biblioteket, i norsktid/andre fagtimer, og på fellessamlinger
- Presentasjoner - som vises for klassen/trinnet (filmpresentasjon på prosjektor i kantina)
- Småanmeldelser, skriftlig – settes inn i perm på biblioteket/legges på itslearning
- Bokanmeldelser muntlig/skriftlig, enkle/omfattende
- Klassene få fast tid på biblioteket hver uke – organisert bibliotektime (?)
- Elevene ansvar for å alltid ha en bok de kan lese

- Leseuke - bør legges på 8. trinn – i forbindelse med lese-kassene fra folkebiblioteket
- Leseovernatting?

Lesestrategier: før, under og etter lesing

For at elevene skal mestre de ulike strategiene er det viktig at metodene gjennomsyrrer undervisningen i alle fag. **Det er også viktig at læreren modellerer strategiene flere ganger før elevene setter i gang på egen hånd.**

Før lesing

I denne fasen skal elevene forberedes på den aktuelle teksten/temaet. Ved å lese overskrifter, se på bilder etc. henter elevene frem kunnskap de allerede besitter. Dette gir elevene noen "knagger" å henge ny kunnskap på.

Målet er å motivere, skape subjektiv relevans og forventning om hva teksten handler om.

Lesestrategier førlesing, skjønnlitteratur:

- Hva slags tekst er dette?
- Hva kjennetegner strukturen?
- Presentere tittelen og fabulere rundt den
- Bruke musikk eller kunst for å komme inn i en bestemt stemning
- Dramatisere starten på teksten
- Diskutere et bestemt tema som har med teksten å gjøre
- Presentere forfatteren
- Fantasere rundt hva boka kan handle om med utgangspunkt i forside/illustrasjoner
- Intervjue «hovedpersonen»-rolleintervju

- Leserrespons – lese linje for linje, avsnitt for avsnitt, skrive ned reaksjoner – hva tror du skjer, hvordan reagerer du? Stemte det?

Lesestrategier førlesing, saktekster:

- Hva slags tekst er dette?
- Hva kjennetegner strukturen?
- Hva kan jeg fra før? F.eks. brainstorming rundt temaet
- Se på overskrifter, bilder osv. (Bruk f.eks. BISON) for å få oversikt
- Hva ser teksten ut til å handle om?
- Hva skal jeg lære her?
- Hvorfor skal jeg lese teksten?
- Hvilke begreper er viktige, og hva betyr de?
- Hvilken lesestrategi er lurt å bruke på denne teksten, til dette formålet?

Under lesing

Bruke forskjellige strategier for å skape mening og sammenheng i innholdet (notere, sette merker i marginen, m.m.), overvåke vår egen lesing, etc. I denne fasen kan man jobbe med ulike metoder som alle har som mål å holde fokus, skape refleksjon og hjelpe elevene til å få med seg innholdet i teksten. Underveis er det viktig å stoppe opp ved ord og begreper som er vanskelige eller ukjente. Det er ikke nødvendigvis bare de ordene vi som voksne mener er vanskelige/ukjente som er vanskelige/ukjente for elevene. Derfor er det viktig med dialog underveis.

Lesestrategier under lesing, skjønnlitteratur:

Lesestopp

Hva har skjedd til nå?

Hva la jeg merke til i teksten?

Hva kommer til å skje nå?

Noe jeg lo av/lurte på/synes var spennende/kjedelig/interessant osv.

Lesestrategier under lesing, saktekster:

Lesestopp

Tenk over:

Hva leste jeg?

Hva lærte jeg?

Hvilke begreper forstår jeg/forstår jeg ikke? Hvordan kan jeg finne ut av det jeg ikke forstår?

Ta notater, forklar begreper

Etter lesing

I den siste fasen er det viktig å bruke god tid til å bearbeide stoffet. Bruke ulike strategier for omforming (samtale, oppsummering, spørsmål, etc.) Vurdere leseprosessen, egen læring. Det finnes ulike metoder å gjøre dette på, som sammendrag, tankekart, styrkenotat eller spoletekst. Det er også viktig at elevene får tid til å reflektere og stille spørsmål til temaet.

Lesestrategier etterlesing, skjønnlitteratur:

Bruke rollekort fra lesesenteret: opplyseren, kobleren, avsnittsguiden, ordkunstneren, regissøren (ligger i Ressurser og oppfølging)

Gjenfortelle handlingen

Beskrive karakterene

Beskrive vendepunkt

Skrive logg

- Jeg ble irritert da jeg leste at..
- Jeg likte godt at...
- Det var spennende å...
- Dersom jeg var...ville jeg og/ikke...
- Da jeg leste...kom jeg til å tenke på... fordi..
- Jeg forstod ikke hvorfor...
- Da jeg leste la jeg merke til at...
- Det gjorde inntrykk på meg at...

Transformere sjanger: fra roman til dikt, for eksempel (hvilke ord skal jeg bruke for å få frem stemningen som boka gav meg?)

Dagbok:

- Skrive dagbok fra en av hovedpersonene i boka

Lage biodikt

- Fornavn
- Fire karakteristiske egenskaper
- Som elsker
- Som kjenner
- Som trenger
- Som frykter
- Som drømmer
- Som...
- Etternavn

Tegne illustrasjoner til tekst

Rollemodellering – forme ulike kroppsuttrykk fra hovedpersonene – enten ut fra helhetsinntrykk fra hele/deler av boka, eller fra en bestemt situasjon – frysposisjoner. Skrive ned hvilke tanker man tror personen har i den situasjonen/posisjonen

Lesestrategier etterlesing, saktekster:

Hva har jeg lest nå?

Hva lærte jeg?

Hva har jeg lyst til å lære mer om?

Hvilke begreper/metoder/fremgangsmåter etc. har jeg lært om?

Skrive sammendrag av teksten

Skrive faktasetninger

Velge ut det viktigste i teksten

Lage spørsmål til teksten:

- Enfingerspørsmål
 - o Finne svaret ved å peke på et sted i teksten
- Tofingerspørsmål
 - o Finne svaret ved å kombinere informasjon fra to eller flere steder i teksten
- Tenkespørsmål
 - o Kunne kombinere informasjon i teksten med informasjon fra andre tekster eller egne erfaringer. Kunne foreta sjølstendige, kritiske vurderinger.

Ha en læresamtale med forskjellige roller (Fra Fagbok i bruk, Lesesenteret) :

- "ordstyreren" skal holde orden på talerlista og oppsummere samtalen
- "veveren" har et spesielt ansvar for å knyte sammen "gammel" og "ny" kunnskap: *Dette hadde vi lese om/lært tidligere , nå har vi lært*
- "avsnittsguidens" oppgave i rollesamtaler om fagtekster er å finne avsnitt som ser ut til å illustrere lærestoffet på en spesielt god måte og lese det høyt for resten av gruppa
- "ordplukkeren" skal finne og forklare spesielle fagspesifikke ord og uttrykk
- "illustratørens" jobb kan være å lage et tankekart med hovedmomentene i teksten

Lage en visuell strukturering av stoffet:

- *Strukturert tankekart*, basert på den fulle oversikten over tekstens ulike aspekter
- *Styrkenotat*, dvs. oversikt over overordnede og underordnede begreper
- *Venndiagram* – oppsett som viser hva som er forskjellig og hva som er felles av ulike begrepsområder
- *Kolonner* (to-kolonner / fler-kolonner), for å forklare begreper, eller ordne informasjon
- *Ord-skjema*: Oppsett som viser at en forstår betydning av ord og kan bruke dem
- *PMI-skjema*: Notere momenter fra teksten i kategoriene "Pluss", "Minus" og "Interessant".